

Oktatás Erdélyben
– az elmélettől a gyakorlatig,
a középkortól a 20. századig

**BABEŞ–BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
TÖRTÉNELEM ÉS FILOZÓFIA KAR
MAGYAR TÖRTÉNETI INTÉZET**

Szerkesztőbizottság:

Egyed Ákos (az MTA külső tagja, Kolozsvár), Fodor Pál (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont, főigazgató, Budapest), Konrad Gündisch (Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas, München), Olga Khavanova (Orosz Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, főmunkatárs, Moszkva), Kiss J. László (Corvinus Egyetem, egyetemi tanár, Budapest), Kósa László (az MTA tagja, Budapest), Kovács András (az MTA külső tagja, Kolozsvár), Monok István (MTA Könyvtár és Információs Központ, főigazgató, Budapest), Romsics Ignác (az MTA tagja, Budapest; Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, egyetemi tanár)

Főszerkesztő: **Rüsz-Fogarasi Enikő**

Szerkesztőség:

Hunyadi Attila, Lupescu Makó Mária, Nagy Róbert, P. Kovács Klára

Jelen kötetet összeállította és szerkesztette: **Lupescu Makó Mária**

A szerkesztőség címe:

Magyar Történeti Intézet/Departamentul de Istorie în Limba Maghiară, 400088 Cluj-Napoca, Str. Napoca nr. 11, erdelyievszazadok@gmail.com

A borító Szathmári Pap Károly *Kolozsvár (a Fellegvárból)*, az *Erdély képekben* (Kolozsvár, 1843) című művében megjelent színes litográfia felhasználásával készült. A reprodukció őrzési helye: Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont (Budapest), Művészettörténeti Intézet Adattára, MKCS-C-I-122/71/2.

Borítóterv: **Várdai Éva**

Nyomdai előkészítés: **Idea Plus, Kolozsvár**

Korrektúra: **Szabó Beáta**

Nyomta az **IDEA DESIGN & PRINT**, Kolozsvár, 2021

ISSN: 2558-8761

ISSN-L: 2558-8761

ISBN: 978-606-8886-73-2

E szám megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány támogatta.

ERDÉLYI ÉVSZÁZADOK
A KOLOZSVÁRI MAGYAR TÖRTÉNETI INTÉZET ÉVKÖNYVE
VI.

Oktatás Erdélyben
– az elmélettől a gyakorlatig,
a középkortól a 20. századig

Egyetemi
Műhely
Kiadó

Egyetemi Műhely Kiadó
Kolozsvár, 2021

Tartalomjegyzék

Előszó/Preface	9
Oktatás Erdélyben – az elmélettől a gyakorlatig, a középkortól a 20. századig/ Education in Transylvania – From Theory to Practice, from the Middle Ages to the Twentieth Century	
Adinel C. Dincă:	
Az erdélyi századok elemi oktatása a középkorban. Régi források, új értelmezések	
The Elementary Education of the Transylvanian Saxons in the Middle Ages. Old Sources, New Interpretations	15
Iulian Mihai Damian:	
A kétnyelvű (görög–latin) klasszikus oktatás kezdetei az erdélyi humanista iskolákban	
The Beginnings of Bilingual (Greek–Latin) Classical Learning in the Humanist Schools of Transylvania	47
Balogh Judit – Horn Ildikó:	
Fejedelmi oktatáspolitikai és az erdélyi középfokú oktatás	
Princely Education Policy and Secondary Education in Transylvania	63
Kolumbán Vilmos József:	
Tanítói fizetések a széki egyházmegyében (17–18. század)	
Teachers’ Salaries in the Diocese of Szék (Sic) (Seventeenth–Eighteenth Centuries)	115
Gloviczki Zoltán:	
Makkai Sándor a nevelésről	
Sándor Makkai on Education	147
Tibori Szabó Zoltán:	
A Kolozsvári Zsidó Gimnázium (Zsidlic) elsőosztályosai 1944-ben	
The First Year Students of the Jewish High School of Kolozsvár (Cluj) in 1944	163
Novák Csaba Zoltán:	
Oktatás, kultúra, közművelődés a Székelyföldön az államszocializmus időszakában	
Education, Culture, Public Education in Szeklerland during the Period of State Socialism	191

Műhely/Workshop

Gáll Erwin – Hógyes Mihály Huba:

11. századi migrációk az Erdélyi-medence irányába?
Roska Márton és az erdélyi Árpád-kori bevándorlás kérdésköre
Vajdahunyad-Kincseshegy és Várfalva temetőinek tükrében
Eleventh Century Migrations to the Transylvanian Basin?
Márton Roska and the Issue of the Árpadian Age Immigration
in Transylvania in the Light of the Cemeteries of
Vajdahunyad (Hunedoara)-Kincseshegy and
Várfalva (Moldovenesti) 215

Kovács Mihai:

- Várdai Ferenc itáliai tanulmányai
The Studies of Ferenc Várdai in Italy 239

Gál Zsófia:

- A népiskolától a gimnáziumig: a római katolikus egyház
kolozsvári iskolaépítészete a dualizmus korában
From Primary School to the Gymnasium:
Roman Catholic School-Architecture in Kolozsvár (Cluj)
during the Austro-Hungarian Monarchy 259

Demeter Csanád:

- Kálvária. A szentegyházaskfalui oktatás története
a két világháború között
Calvary. The History of Education in Szentegyházaskfalú (Vlăhița)
between the Two World Wars 279

Bartos-Elekes Imre:

- Hunyadi János vagy Iancu de Hunedoara?
A nándorfehérvári diadal kovácsa a romániai tankönyvekben
John Hunyadi or Iancu de Hunedoara? The *Triumphator*
of Nándorfehérvár (Belgrade) in the Romanian Textbooks 305

Arcél/Profile

Zágorhidi Czigány Balázs:

- Szent Domonkos és Magyarország 1221–2021
Saint Dominic and Hungary 1221–2021. 317

Horváth Richárd:

- Erdődi Bakóc Tamás (1442–1521) (Életrajzi vázlat)
Thomas Bakóc of Erdőd (1442–1521) (A Short Biography) 323

Gebei Sándor:

- Uralkodóválasztás 1571-ben. Báthory István vajda a fejedelemség élén
Ruler Election in 1571. Voivode Stephan Báthory
on the Head of the Principality 339

Horváth Csaba:

- Pákéi Pákei Lajos (1853–1921)
Lajos Pákei (1853–1921). 363

In Memoriam

Sipos Gábor:

Vekov Károly János (1947–2020) 371

Petruț Dávid:

Bajusz István (1954–2021)..... 375

Esemény/Event

Rüsz-Fogarasi Enikő:

Laudáció dr. Romsics Ignác, az egri Eszterházy Károly
Katolikus Egyetem professzor emeritusa,
az MTA rendes tagjának a Babeş–Bolyai Tudományegyetem
díszdoktorává avatása alkalmával..... 381

Romsics Ignác:

Magyar történetírás a 20. században. Díszdoktori előadás..... 387

Könyvszemle/Book Review

Alexandru Vulpe: Protoistoria României (Gáll Erwin)..... 409

Neumann Tibor: Registrum proventuum Regni Hungariae.

A Magyar Királyság kincstartójának számadáskönyve (1494–1495)
(Izsán Csaba) 412

Draskóczy István: A magyarországi kőszó bányászata és kereskedelme
(1440–1530-as évek) (Bakk Antal-Pál) 415

Új korszak határán: Az európai államok hadügye és hadseregei
a mohácsi csata korában. Szerk. B. Szabó János – Fodor Pál
(Ladó Árpád-Gellért). 419

Érzelmek és mostohák. Mozaikcsaládok a régi Magyarországon
(1500–1850). Szerk. Erdélyi Gabriella (Kis Cynthia) 425

Özvegyek és árvák a régi Magyarországon, 1550–1940.
Szerk. Erdélyi Gabriella (Csoma Nikol) 432

A vallás szerepe a politika alakításában egykor és ma.
Szerk. Munding Márta – Zachar Péter Krisztián (Beke Ibolya)..... 437

A jól elkészített házi feladat. Ablonczy Balázs: Ismeretlen Trianon.
Az összeomlás és a békeszerződés története, 1918–1921
(Fodor János) 442

N. Rózsa Erzsébet: Az államiség modelljei a Közel-Keleten.
A vahhábita királyságtól az iszlám köztársaságig
(Koszorus Anita-Dorottya) 445

„Barátok vagyunk, nem ellenfelek”.
László Gyula és Györffy György kapcsolata írott
és fényképes dokumentumok alapján (Fülöp Réka)..... 447

Posztumusz főhajtás. Peregrináció és erudíció.
Tanulmányok Tonk Sándor tiszteletére.
Szerk. Bogdándi Zsolt – Lupescu Makó Mária (Hegyí Géza)..... 450

Krónika/Chronicle

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézetének 2021. évi tevékenységei (Nagy Róbert)	459
A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézetének VII. doktorandusz konferenciája (Kis Cynthia)	461
A kolozsvári Magyar Történeti Intézet a 2021. évi Kolozsvári Magyar Napokon (Rüsz-Fogarasi Enikő).	467
Kirándulás a „Részek”-ben (Váry-Sylvester Péter)	468
Romsics Ignác professzor díszdoktorrá avatása (Forró-Bathó Ákos)	471
Hibrid találkozás: Beszámoló a Romániai Magyar Történelemtanárok Tudományos Konferenciájáról (Sipos István).	473
Szerzőink/Authors	476